

OM FUNDAMENTALE OG IKKE-FUNDAMENTALE LÆRESTYKKER

Av Kåre Svebak

27.09.2013

Den norske kirke er ikke et evangelisk-luthersk kirkefellesskap, hverken reelt eller formelt sett. Gjennom økumeniske avtaler er Den norske kirke blitt en Leuenberg-kirke. Prester og lekfolk som påstår noe annet, motsier Guds troverdighet.

En viktig forutsetning er rangeringen av «*læreforskjeller /.../ som ikke er å betrakte som kirkesplittende. Til slike spørsmål hører hermenevtiske spørsmål om forståelse av Skrift, bekjennelse og kirke, - forholdet mellom lov og evangelium, - dåpspraksis, - embete og ordinasjon, - toregimentslæren og Jesu Kristi kongeherredømme, - kirke og samfunn*» (pkt 39).

Hva begrunner kirkefellesskap hvor forpliktelsen på partenes ulike bekjennesskrifter består, og likeså hensynet til de respektive tradisjoner? Begrunnelsen er gitt med «den felles forståelse» som man påstår foreligger mellom lutherske og reformerte kirker. Den felles forståelse er avgrenset til evangeliet, dåp, nattverd, kristologi og predestinasjon (pkt 6-28).

Vi er her som i andre avtaler av denne type henvist til forestillingen om kirkefellesskap «på tilstrekkelig grunnlag» med rom for uenighet om lærestykker av underordnet betydning. Da må man tale om «bekjennelse» og «vitnesbyrd» i en annen mening enn nytestamentlig språkbruk, og gjøre massivt inngrep i den lærehelhet som apostelordet formidlet fra Skriftens Herre.

En misbrukt forskjell av praktisk betydning

Skjelningen mellom fundamentale og ikke-fundamentale lærestykker blir misbrukt på to måter: Enten påstår man at det foreligger *motsetninger i apostlenes lære*, eller man hevder en *rangering* mellom viktige og mindre viktige lærestykker, de siste uten betydning for kirkefellesskap. Begge er Bibelen fremmed, det vil i strid med åpenbaringsordets Gud.

Det var ikke i læren, men i apostlenes *liv* motsetninger kommer til syne. Også en Herrens apostel kunne feile, slik eksemplet Peter viser (Gal 2:11-14). Det strider dessuten mot Jesu befalinger å gi dispensasjon fra noen av Skriftens læreutsagn. **Mt 28:20** - *lær dem å holde alt det jeg har befalt dere* (jf 5:19). - Med den rett utlagte Skrift har Kristus gitt videre læren fra sin himmelske Far til disiplene sine, og Faderen har stadfestet denne *lærehelhet* da han oppreiste ham fra de døde (Apg 20:27. Jf 5 Mos 17:18-19, Jes 1:8). Derfor er apostelordets lære kirkens konstant og skranke. **Rom 15:4** - *Alt det som forut er skrevet, det er skrevet oss til undervisning* (Jf 2 Tim 3:16, 1 Kor 10:11, Rom 4:23 osv).

Skjelningen mellom fundamentale og ikke-fundamentale lærestykker er av praktisk betydning. **Eksempler:** Troens fundament (lat fundamentum) er foreningen av Gud og menneske i Jesu person. Derfor er også Jesu lidelse, død og oppstandelse av fundamental betydning for kirkens tro (1 Kor 15:3f). Disse lærestykker begrunner evangeliet om syndenes forlatelse for Kristi skyld og troens rettferdighet som er Kristus gitt syndere til gave av nåde. Altså er rettferdigjørelsen ved tro den artikkel som kirken står og faller med. Andre lærestykker kan være uten denne grunnleggende betydning, men likevel høre med til det Guds ord har åpenbart, til eksempel læren om antikrist og englene.

En misbrukt forskjell

Skjelningen mellom fundamentale og ikke-fundamentale lærestykker blir misforstått på to måter: Enten hevder man at det foreligger motsetninger i apostlenes lære, eller hevder en rangering mellom viktige og mindre viktige lærestykker, sistnevnte uten betydning for kirkefelleskapets basis.

Misbruken er Bibelen fremmed. Det var ikke i læren, men i apostlenes *liv* motsetninger kommer til syne. Også en apostel kunne feile (Gal 2:11-14). Dessuten strider det mot Jesu befalinger å gi dispensasjon fra noen av Skriftens læreutsagn (Mt 28:20, Apg 20:27. Jf 5 Mos 17:19, Jes 1:8). **Rom 15:4** - *Alt det som forut er skrevet, det er skrevet oss til undervisning.* (Jf 2 Tim 3:16, 1 Kor 10:11, Rom 4:23 osv).

Skjelningen mellom fundamentale og ikke-fundamentale lærestykker er av *praktisk* betydning. **Eksempler:** Troens fundament (lat fundamentum) er foreningen av Gud og menneske i Jesu person. Derfor er også Jesu lidelse, død og oppstandelse av *fundamental* betydning for kirkens tro (1 Kor 15:3f). Disse lærestykker begrunner evangeliet om syndenes forlatelse for Kristi skyld, og troens rettferdighet som er Kristus gitt syndere til gave av nåde. Altså er rettferdiggjørelsen ved tro den artikkel som kirken står og faller med. Andre lærestykker kan være uten denne grunnleggende betydning, men likevel høre med til det Guds ord har åpenbart, til eksempel læren om antikrist og englene.

En prøve på trofasthet

Vil man ikke tro Guds ord i mindre saker, hvorfor tro Guds ord i store saker? (1 Kor 2:14ff.)

2 Tim 3:16 – *Alle skrifter som er inngitt av Gud, er også nyttige til å gi opplæring og tale til rette, hjelpe på rett vei og oppdra i rettferd.* – Derfor må den som forneker Skriftens ord om ikke-fundamentale ting, med stor konsekvens forkaste den kristne kunnskapskilde "Skriften alene" (formalprinsippet). Hvor kilden er tapt, følger et uforpliktende forhold til apostelordets lære. Med konklusjoner begrunnet i eget skjønn (konklusjonsteologi), erstatter vantroen den rett utlagte Skrift fra dens Herre (realprinsippet) Man anvender et tenkt gudsord mot Kristi ord og apostelordets lære fra ham.

Men troende i bibelsk mening tror den guddommelige frifinnelse (el universelle nåde) uten noen egen fortjeneste eller medvirkning. Den Hellige Ånd virker troen ved det evangelium som apostelordet kunngjør på Kristi vegne (Gal 2:16, Apg 5:14). Uten denne tillitsfulle tro, står man utenfor Guds kirke (Gal 3:6-10).

Desto viktigere er bibelkunnskap om de lærestykker som hører sammen med troens grunn – og bevitner den. I den grad vi oppfatter sammenhenger, er det lettere å skjønne hvorfor reservasjonen i ett lærestykke legger en annen grunnvoll for et hvilket som helst lærestykke. Reservasjonen har en annen kunnskapskilde enn apostelordet. Virkningen er omfattende og ødeleggende for kirkens fremtreden som apostolatets kirke med de gudgitte kjennetegn.

Bibelkunnskap er særlig påkrevet i emner knyttet til følgende temaer:

- *Syndens makt og følger.* Uten denne kunnskap, blir ikke omvendelse og syndenes forlatelse rett forkynt, Lk 24:47. Eksempel: Fariséeren og tolleren i templet, Lk 18:9-14. Jf Jes 57:15, 66:2, Sal 34:19, 51:19, Lk 4:18.
- *Forskjellen mellom lov og evangelium i Guds sjelesorg.* (Se min artikkel: «Lov og evangelium», FBB's ressursider: www.fbb.nu.)
- *Jesu person,* Mt 22:42, jf 16:13-17, Joh 1:14, 1 Joh 1:1-4. - Den som kjenner Sønnen, kjenner Faderen, Mt 16:17, 11:27a. Og den som bekjenner at Faderen og Sønnen er Herre, kjenner Den Hellige Ånd, Rom 8:115, 1 Kor 12:3, Joh 16:13-15. "Ordet som ble menneske" i Jesu skikkelse, lærer oss den eneste sanne Gud å kjenne i personenes treénhet. All annen gudstro beror på antagelser, spekulasjon og ønsketenkning.
- *Guds forsoningsverk i Kristus Jesus* - mellommannen som ga seg selv til frelse for alle mennesker, 1 Tim 2:5f, Joh 1:29 osv. Den som søker en annen grunn til forsoning med Gud, stiller seg utenfor Guds nåde, Gal 5:4.
- *"Kjødets oppstandelse og det evige liv"* (3 trosart). Den som bortforklarer og åndeliggjør Kristi legemlige oppstandelse, har mistet frelsen, 1 Tim 1:19f, 2 Tim 2:17f. Jf Mt 22:29, 1 Kor 15:1ff.
- *Prekenembetet, eller Guds verk ved Kristi forkynte ord.* Guds middel til omvendelse og tro er det forvalteroppdrag som apostlenes etterfølgere utfører med nøklemakt fra den oppstandne Kristus. Den Oppstandnes gjerning med evangeliet og sakramentene som midler, er samtidig troens gjenstand. Mk 11:15, 16:15f, Rom 1:1f, 10:17. Uten til-

lit til Guds nåde på grunn av Kristi fortjeneste alene, er det tale om innbilt tro, 1 Tim 6:3, 1 Kor 2:1-5. En prøve på trofasthet

Men hva er primært og sekundært?

Problemstillingen rammer evangeliet i de *synlige* skikkelser – dåpens sakrament og alterets sakrament. Det skjer på to måter: Den ene reduserer *dåpen* til "starten på kristenlivet" og fortrenger den med en vekkelsesteori om en gjenfødelse nr 2. Den andre reduserer *Herrens Nattverd* til en bekreftelse på goder som en kristen allerede har. Man overser Guds kirkes samfunn – «de helliges samfunn» med Guds Golgata-offer, rakt frem og mottatt med munnen i sakramentets skikkelser (1 Kor 10:16f).

Kunnskapen om evangeliets ytre, hørbare ord omfatter Kristi synlige evangelium, som i *dåpen* er "vannbadet i Ordet", Ef 5:26, i *nattverden* Kristi legeme og blod i brødets og vinens skikkelser. I *dåpen* er Guds skaperord forent med vannet, og gjør dåpen til det engangssakrament som lik et skip bærer den troende kirke gjennom endetidens trengsler til håpets havn. I *nattverden* gjør Kristi skaperord over fremsatt brød og vin det sakramentale under: Kristi legemes og blods virkelige nærvær i brødets og vinens skikkelser, så nattverd gjestene mottar med munnen Guds pant på syndenes forlatelse, evig liv og salighet. Lærestykkene om dåp og nattverd henger sammen.

I Herrens Nattverd er det Kristi hørbare ord som virker sakramentet. Den Hellige Ånd er virksom med Kristi ord – trøster og gleder med Kristi gave og grunnfester troen i barnekår hos Faderen, for eneste årsak er Sønnens fortjeneste i Jesu korsdød for verdens synder.

Troen henger fast ved løftet som vi hører, og mottar gaven som vi ser. Denne rekkefølge i handling er ingen rangering av innhold. Rekkefølgen består, tross ulikheter med hen-syn til nådemidlenes innhold og oppgaver, for her står vi overfor to saksforhold:

- Troen lever av syndsforlatelsens evangelium *på dåpens grunn*, Mk 16:16, og
- *Kristus nærer og bevarer den troende i Kirkens samfunn* med hans legemes og blods sakrament. 1 Kor 10:16f, Apg 2:38, Lk 22:19ff, Mt 26:26ff.

Guds ord – ikke fornuften - belyser forholdet mellom fundamentale og ikke-fundamentale lærestykker. I praksis vekker forholdet undring over Guds råd til frelse – hvor rikt det er. I denne undring må vi regne med "lykkelige inkonsekvenser" og avstå fra slutninger om andres tro.

Benevnelsen "fundamentalisme"

har sin bakgrunn i en bred og mangslungen protestbevegelse siden 1870-årenes USA. De store fanesakene var motstanden mot evolusjonslæren og den militante liberalteologi. Rekrutteringen kom stort sett fra trossamfunn og sekter i calvinsk-reformert tradisjon, men uten felles lærebasis, utartet motstanden til interne konflikter.

Benevnelsen knyttet bevegelsen til tidsskriftet "*The Fundamentals*", utgitt årene 1910-12. Hensikten var å samle troppene om fem lærestykker eller "fundamentals": Bibelens ufeilbarlighet, jomfrufødselen, Kristi stedfortredende sonoffer, den legemlige oppstandelse, og Kristi gjenkomst.

Senere ble «fundamentalisme» brukt om kollektive protestytringer av biblisistisk og alliansekristelig karakter, alltid rettet mot teologisk liberalisme i kirke og skole. Oppslutningen er følgelig avhengig av en sak verdt å kjempe for. Med kampsaker blir oppmerksomheten bort fra interne læremotsetninger og den erfaringsteologi som gir rom bibelkritikk og politikerfornuft. Det var ikke kirkens bekjennelse som samlet i kraft av det Guds ord den stadfester og bevitner på apostolisk vis.

Det er følgelig uttrykk for ordmanipulasjon når benevnelsene fundamentalisme el fundamentalist benyttes analogt med islamsk "fundamentalisme". Den handler om to ting: (1) Voldelig kamp for den islamske rettsstat grunnet på Koranens lovregler (sharia), og (2) læren om de "to hus" - det arabiske hus og krigens hus, omsatt i krig og terror mot "de vantro".

Mange har interesse av den interessekontroll som består i manipulerende og tilslørende språkbruk. Fra gammelt av er representanter for bekjennelsestro (el konfesjonell) lutherdom vært gjenstand for psykologiserende og moraliserende forklaringsmåter, og stemplet som gjenstridige, ubøyelige, harde, strenge osv. Hvorfor? De passer ikke inn i samhandling bestemt av modernitetens og økumenismens normer.

Bekjennelsestro lutheranere er samme ekumener. De holder fast ved og stadfester den rett utlagte Bibel med apostelordets lære fra Kristus. Slik fremstår de som representanter for den gamle kirke i skriftbunden tradisjon siden aposteltiden. Det er «feilen». Kort sagt: De står på kirkens grunn eller fundament – og har sin glede i kirkefelleskap DER. I denne mening bør alle kristne – prester og lekfolk - være "fundamentalister" – tro mot sannheten i kjærlighet til kirkens Herre. Men fanatikere? Nei.

Epost: kaare.svebak alfakrøll gmail.com